

zlasti ker je kljub svojemu strogo znanstvenemu značaju pristopna in umljiva tudi strokovno manj izobraženemu bravcu. Želeli bi, da razprava profesorja-strokovnjaka dvigne med dijaštvom zmisel in veselje za prevažne naravoslovske študije, ki ga mu je ubila sedanja napačna in času neprimerna šolska metoda. — Razprava je po svoji znanstveni vsebini dragocen donesek k slovenskemu domoznanstvu.

Čas bi bil tudi misliti na to, da dobi I. drž. gimnazija, ki je po narodnosti svojega dijaštva pretežno slovenska, tudi slovenska šolska izvestja. Poznamo težkoče, a te bi se dale premagati; imeti je treba le malo vztrajnosti in veselja za to. *P—r.*

Živinoreja in mlekarstvo. Navodilo za družnikom slovenskih mlekarn. Spisal Anton Pevc, mlekarški izvedenec. Samozaložba. Tisk Drag. Hribarja v Ljubljani. Str. 30. — Mreža večjih in manjših mlekaren se je spletla preko cele naše dežele in se spleta še vedno od dne do dne. Zato je bilo pametno, da je gospod mlekarški izvedenec napisal priročno knjigo za slovenske mlekarje in mlekarice, ki obsega nakratko večinoma vse, kar mora vedeti človek, če hoče umno in vestno izvrševati dolžnosti dobrega mlekarja. Take knjige nam je dosedaj manjkalo. Z ozirom na velikanski pomen, ki ga ima živinoreja za našo deželo in ki bo v kratkih letih postal še večji, je tudi ta knjiga važna za našo gospodarsko kulturo. Mlekarske zadruge naj bi si jo oskrbele in se pobrigale za to, da jo dobe tudi vsi njihovi člani. Izborne slike dobro pojasnjujejo tekst, ki je sicer za preprostega človeka nekoliko težko razumljiv. — Želeli bi le, da bi se gospod pisatelj bolj oziral na lepoto in pravilnost jezika. V knjigo je zašlo precej okornih germanizmov, ki bi jih še prav posebno ne smelo biti v knjigah, namenjenih preprostemu ljudstvu. *L. J.*

Ljetopis Jugoslavenske Akademije znanosti i umjetnosti za godinu 1905. 20 zvezak. Zagreb 1906. — Po poročilu o raznih sejah in računih za leto 1905 sledi več nekrologov. Med umrlimi člani Jugoslavenske Akademije sta tudi dva Slovenca: Dr. Gregorju Kreku je napisal kratek nekrolog dr. A. Musić, sliko življenja in delovanja dr. Šimna Šubica pa je podal v skromnem okvirju dr. A. Mohorovič.

M. G.

Nacrt života i djela biskupa J. J. Strossmayera i izabrani njegovi spisi: govori, rasprave i okružnice. — Napisao i sabrao

Tade Smičiklas. Izdala „Jugoslavenska Akademija znanosti i umjetnosti“. Zagreb 1905. Str. 443. — Jugoslavenska akademija se je hotela pokazati hvaležno svojemu velikemu ustanovitelju ter je pripravila tukaj gradivo za njegov življenjepis. Marljivi in nam Slovencem že jako dobro znani Tade Smičiklas je razdelil svojo knjigo v dva dela: Načrt življenjepisa in biskupovi spisi. To še ni popoln življenjepis. Mnogo je še temnega in nejasnega (biskup je dovolil, da se uporabi vsa korespondenca, ki jo je podaril akademiji, šele leta 1915.), vrhutega je pa knjiga nastala tudi v kratkem času kmalu po smrti jugoslovanskega vladike. Vendar je delo dobro in točno. Iz teh redkov proseva veliki Strossmayerjev duh, njegova sinovska vnema za cerkev in narod. Tudi za nas je knjiga zanimiva ne le zato, ker nam je bil največji sin hrvaškega naroda vedno očetovsko naklonjen, ampak tudi zato, ker se je ob priliki njegove smrti širilo v naši javnosti veliko neresničnih poročil o njem. Zlasti se je neprestano pretresavalo njegovo razmerje do vatikanskega koncila in časopisi so pridno falzificirali. Tudi Smičiklasovi podatki niso vedno popolnoma zanesljivi, a njemu na čast moramo priznati, da je izkušal biti objektivni. Stenografični zapisniki vatikanskega cerkvenega zbora še niso zgodovinarjem na razpolago, zato se je pisatelj naše knjige posluževal zlasti jezuita Grandera in zgodovinarja Friedricha. A tudi iz teh podatkov se razvidi, da je bil naš vladika vedno vdan sin katoliške cerkve. Saj je rekel sam, da „protestira že naprej proti vsakemu falzificiranju, kot da bi se hotel dotekniti pravic rimske stolice.“ (Stran 105.) In sam je zaklical z besedami velikega Bossueta: „Jezik naj mi usahne, jezik naj se mi osuši v ustih, če bi kdaj kaj izrekel s hudobnim namenom, kar bi moglo škodovati pravicam svete stolice, roke naj se mi osuše, če sem kdaj na to samo pomislil.“ (Stran 107.) To so njegove besede in on stoji sedaj pred nami čist in velik. In če bi bilo vse res, kar pripovedujejo njegovi nasprotniki, bi vedeli, da je storil vse v plemeniti vnemi in v blagi ljubezni in skrbi za vero svojih očetov. — Drugi večji del knjige obsegajo njegovi spisi, pretiskani večinoma iz „Glasnika biskupije djakovsko-srijemske.“ Tu se še jasneje kažejo sveti cilji, ki jih je imel naš oče in vladika vedno pred očmi, tu človek sluti, da so vse njegove misli kakor neka priprava za bodoči veliki čas jugoslovanov. On še ni zidal, on je le pripravljaval material, da pridejo potomci in sezidajo. Zbral je ogromen material in nebesa naj bi nam le poskrbela zato, da bi pravi čas

našel tudi svojih delavcev, ki bi znali delati v duhu svojega velikega očeta Strossmayerja. — Knjigo krasi tudi lepa slika našega vladike iz leta 1866. ter tri slike njegove krasne stolne cerkve v Djakovu. *Fr. T. T.*

Rad Jugoslavske Akademije znanosti i umjetnosti. Knjiga 164. Zagreb 1906. Str. 266. — Prvo razpravo te knjige „Život i djela Fra Mate Fertića iz Krka, konventualnog franjevca (1583 — 1669) je napisal Fr. Joso Milošević K. F. Pisatelj je jako skrbno obdelal svojo tvarino in najnatančneje poiskal vse potrebne podatke za življenjepis slavnega krškega učenjaka, ki je bil dosedaj hrvaški znanosti popolnoma neznan. Lep je ta življenjepis in jako zanimiv. Vodi v šestnajsto in sedemnajsto stoletje, v čas skladnosti in harmonije, ter v vek Aristotela, Bonaventura in Scota. Fra Mate Ferić je bil profesor na padovanskem vseučilišču ter je predaval Scotovo filozofijo. Vžival je svetovno slavo in njegova dela bi še danes, ko je zlasti empirična veda skoro neverjetno napredovala, ne bila brez vsakega pomena. Dobra misel je bila pokazati učenemu svetu odličnega hrvaškega zastopnika skolastične filozofije na vseučiliški stolici. — „Razvitak vlasnosti“ od dr. Ivana Strohala je dokončan samo v svojem prvem delu. Razprava je dolga (37 — 156) in silno zanimiva. Nabranih je toliko podatkov, in literatura, ki je služila gospodu pisatelju, je tako ogromna, da zasluži vse naše priznanje. Z nekaterimi nazori g. Strohala se ne strinjamo, in ko bo razprava dovršena, bo treba obširneje izpregovoriti o njej. — „O Kunićevu i Zamanjinu latinskom prijevodu Teokritovih pjesama.“ To je tretja razprava, napisal jo je dr. Gjuro Körbler. Pri nas še nimamo nobene take in je zdaj še tudi nemogoča, ker more nastati le v narodu, ki ima svoje vseučilišče ali vsaj svojo znanstveno akademijo, ki je podlaga za krepak znanstveni razvoj. Ni, da bi govorili obširneje o njej, ker ne spada v okvir našega lista. A veseli smo je, ker kaže, da imajo bratje Hrvati smisla za drobno književno delo. *M. Š.*

Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slavena. — Na svijet izdaje Jugoslavenska Akademija znanosti i umjetnosti. Knjiga XI., svezak 1. Urednik Dr. D. Zoranić. Zagreb 1906. Str. 160. Prvi del „Zbornika“ obsega razprava Jelice Belović-Bernadzikowske „Vezilačka umjetnost u Hrvata i Srba“. Pisateljica je teoretično dobro izobrazena v svoji stroki ter pozna tudi vso tozadevno literaturo. Priznati ji moramo, da se je pečala skrbno in vestno z narodno umetnostjo in da je znala

izvrstno proučevati in razumevati narodnega duha v umetnosti. In res je ta živi, vedno delavni estetični čut narodov neka zagonetka. Brez vseh tehničnih pripomočkov, brez šole in izobrazbe zna preprosto deklet vliiti v svoje ročne izdelke to čudovito harmonijo pestrih barv. Zdi se nam zelo prav, da je podala akademija na koncu knjige toliko barvanih vzorcev te narodne umetnosti, posebno pa je bila srečna misel, da je gospodična pisateljica izkušala spraviti v sklad narodno vezilno umetnost in narodno poezijo. To je lep primer, kako je estetični narodni čut v vseh panogah umetniškega ustvarjanja enako lep in enako krepak. Drugi del obsega veliko več strani (52 — 160) in obdeluje „narodni život“. Tu so zastopani pisatelji Jovičević Andrija (Svagdašnji običaji), Božičević Juraj (Narodni život u Šušnjevu selu i Čakovcu), Filakovac Ivan (Ženidba), Ardalič Vladimir (Vuk), Žulić Mijo (Podrugečice o Borovičanima), Sojnović Ivo (Čarojice), Bilan Mijo (Pčele), Bertulin Andrija (Božić). Tako je popisano narodovo življenje po vseh krajih kraljevine, od Slavonije do Dalmacije. Pisano je to življenje in zanimivo, kakor so pisani in zanimivi najrazličnejši dialekti, v katerih so opisani narodni običaji. Narodne pripovedke, uvrščene med ostale popise, delajo knjigo zanimivo tudi za neučenjaškega bravca, dasi ni njemu namenjena. Zato bi želeli, da bi bili v „Zborniku“ zastopani tudi Slovenci ker se za proučevanje narodnih šeg in običajev — te pristne ljudske poezije — pri nas premalo ali prav nič ne stori. *Fr. S. L.*

Matica Hrvatska. — Napisao dr. Ante Radić. Pretiskano iz „Hrv. Misli“. — Zagreb 1906. Omenili smo že v „Dom in Svetu“ težko krizo, ki jo je morala preživeti „Matica Hrvatska“. Mlada generacija je postajala z njo nezadovoljna, hotela je vsiliti v „Matico“ svoje osebe in svoje misli, a ker to ni šlo, se je začel žestok boj. Dr. Ante Radić popisuje v omenjeni drobnji knjižici to krizo in stoji kot tajnik „Matice“ na njeni strani. Brani jo proti napadom „mladih svobodnjakov“ ter dokazuje, da je njihov boj proti najstarejšemu književnemu zavodu krivičen. Glavna zahteva nove generacije je „popolna svoboda pri umetniškem stvarjanju“ — znano geslo vse sedanje epigonske moderne. Radić se mu upira, in to je umevno. On hoče biti priden tajnik „Matice Hrvatske“ in kot tak ne more podpirati struje, ki jo podira, dasi ne obsoja načela modernistov. Radić je previden in zelo pameten oportunist. Lepo pripoveduje književni secisiji, da je absolutna svoboda v takem književnem zavodu, kot je „Matica“, nemogoča, ker vsa-